

Jovana Lazarević*

*Univerzitet u Beogradu
Fakultet političkih nauka*

Zloupotreba imena internet domena u poslovnoj komunikaciji domaćih kompanija na internetu**

Apstrakt

Predmet ovog rada je analiza zloupotrebe naziva internet domena u okviru internet prostora Republike Srbije. Analiza podrazumeva istraživačke i opservatorne tehnike svih poznatih slučajeva arbitraže nad domenima u Srbiji, pomoću kojih se želi dati pregled uzroka zloupotrebe i manipulacije domenima. Dalji fokus biće usmeren na posledice pomenutog fenomena sagrađene kroz povredu prava intelektualne svojine i prava nad žigom uz stvaranja atmosfere zabune i zablude u poslovnoj komunikaciji na internetu. Posebna pažnja posvećuje se statističkom pregledu arbitraže nad domenima u Srbiji u periodu od 2009, zaključno sa prvim kvartalom 2017. godine. Namena tog odeljka je da pruži pregled svih nacionalnih domenskih sporova, ukaže na zaštićene žigove koji su se pokazali kao najprivlačniji za zloupotrebe u nacionalnom sajber prostoru, odnos porekla registranata nasuprot tužiocu, kao i prednost postupanja po arbitraži u odnosu na redovan sudski postupak.

Ključne reči:

zloupotreba imena internet domena, povreda intelektualne svojine, povreda prava žiga, domenski spor

* jovanalazarevic.ma@gmail.com

** Rad je nastao iz master teze: *Uloga domenskih imena kao identiteta kompanija na internetu*, koja je odbranjena 24. decembra 2015. godine na Fakultetu političkih nauka u Beogradu.

UVOD

U 21. veku internet se pozicirao kao nezaobilazno sredstvo komunikacije. Danas mnogi procesi teku posredstvom internet komunikacije, jer su nove tehnologije iznedrile različite mogućnosti uspostavljanja veza na mreži. Komunikaciona realacija tih veza ide od povezivanja jednog subjekta s drugim, do povezivanja jednog subjekta s masom drugih. Može se reći da je to brži i efikasniji način uspostavljanja relacija, te se zbog toga internet pozicionira kao odlično sredstvo za poslovnu komunikaciju. Privredna društva ga mogu posmatrati kao informacioni kanal i globalni medij čije je delovanje dovelo do toga da obavlja veliku diseminaciju informacija i podataka¹ čineći to na nekoj superbrzoj traci.²

Poslovno komuniciranje posredstvom interneta kao globalnog medija može se smatrati informativnom bazom za poslovne partnere i druge klijente, lakše povezivanje kompanije uz virtuelni identitet, efikasniji poslovni proces, bolje i brže upravljanje informacijama, ekspanzivnu privrednu propagandu, marketing, obavljanje video-konferencija, učestvovanje u elektronskoj trgovini ili bankarstvu, slanje elektronske pošte³, otvaranje diskusionih grupa, kreiranje diskusionih lista, prezentovanje e-brošura⁴. Pomenute radnje iziskuju registraciju internet domena, što dalje implicira odabir domenskog naziva. Svi preuzeti potezi grade „elektronsko poslovanje“ koje je važno za korporativni imidž i reputaciju, a povoljni rezultati koji se postižu virtuelno u realnosti mogu uzrokovati manipulativne radnje domenskim imenima. To dalje vodi ka povređivanju različitih prava zagwarantovanih Zakonom. Uglavnom je reč o povredi prava na žig i povredi intelektualne svojine, uz zabunu i zabludu u poslovnoj komunikaciji na mreži.

U ovom radu sporadično će se pomenuti najzanimljiviji slučajevi koji su doprineli zabuni i zabludi u informativnim i komunikativnim tokovima na internetu.

-
- 1 Vladimir Štambuk, *Communico ergo Sum ili Internet kako je nastao i kuda smera*, Akademska misao, Beograd, 2010, str. 135.
 - 2 Edvards S. Herman, Robert V. Mekčesni, *Globalni mediji*, Clio, Beograd, 2004, str. 158.
 - 3 Milan Milosavljević, Gojko Grubor, Mladen Veinović, *Informatika*, Univerzitet Singidunum, Beograd, 2010, str. 249.
 - 4 Vilko L. Denis, Kameron T. Glen, Olt H. Filip, Ejđži K. Voren, *Odnosi s javnošću: strategije i tehnike*, Centar za izdavačku delatnost Ekonomskog fakulteta u Beogradu, Beograd, 2006, str. 275.

UZROCI ZLOUPOTREBA DOMENSKIH IMENA

Nerazdvojno funkcionisanje internet domena (kao administrativno – tehničke celine) i domenskog naziva (simboličko predstavljanje korisnika na internetu), kreira virtuelni identitet fizičkog ili pravnog lica koje se prepoznaje kao učesnik u sajber predstavljanju i komuniciranju. Važeća regulativa u vezi sa registracijom internet domena u Republici Srbiji omogućava zainteresovanim licima da vrše odabir između generičkih ili nacionalnih domena, uz posebnu pažnju na kreiranje domenskog naziva.

Privredno društvo koje odluči da kreira virtuelni identitet mora da vodi računa o njegovoj zaštiti. Jedna od aktivnosti koje doprinose većem stepenu bezbednog virtuelnog predstavljanja subjekta kreće se u okvirima pravovremenog odabira i registracije domenskog naziva u prostoru nacionalnog domena Republike Srbije, odnosno .rs i .срб, kao i za sve poddomenske prostore (.co.rs, .org.rs, edu.rs, in. rs, .pp.срб, org.срб, .обр.срб i .од.срб).

Zaštita virtuelnog identiteta privrednog društva kroz postupke obazrivosti pri odabiru domenskog naziva i njegove blagovremene registracije, nije jedini način bezbednog nastupa na internetu. Ova aktivnost može se ubrojati u deo korpusa drugih postupanja koja doprinose bezbednijem nastupu privrednog društva na mreži.

Registar nacionalnog internet domena Srbije, kao organizacija na nivou centralnog registra, obavlja prema važećoj regulativi registracije domena⁵ prema pravu prvenstva⁶. Subjekat je slobodan da izabere domen i domensko ime, shodno sopstvenim opredeljenjima i potrebama i dobije ulogu registranta i pravo prvenstva ako predloženi domen već nije registrovan. Domenski naziv na registrovanom domenu može da koristi kao adresu internet stranice, online prodavnice ili e-mail adrese putem koje se obavlja elektronska komunikacija.

Zloupotrebe internet domena nisu retkost, te bez obzira na već registrovane domeneske nazive, druga lica vrše reregistraciju. U stručnoj literaturi pojava zloupotrebe domena opisana je i označena kroz pojam Domain name grabbing, ali se često sreće naziv cybersquatting⁷. Smatra se da su razlozi za Domain name grabbing sticanje materijalne koristi i nanošenje štete drugim licima.

⁵ RNIDS je ukazao na važnost blagovremene registracije, ta aktivnost je posebno promovisana kroz slogan „Registruj čim pomisliš“.

⁶ Opšti uslovi o registraciji naziva nacionalnih internet domena, Konferencija suosnivača, Beograd, član 11, str. 6.

⁷ Više o cybersquatting-u u Dušan Popović, *Registracija naziva internet domena i pravo žiga*, Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu, Centar za izdavaštvo i informisanje (Beograd: Dosije studio), Beograd, 2014, str. 97.

Sticanje materijalne koristi zloupotrebom domena

Zloupotreba domena koja kao posledicu ima sticanje materijalnih koristi realizuje se putem protivzakonite trgovine domenima ili zloupotrebom zaštićenog znaka, kako bi se ostvarili prihodi na osnovu tuđeg identiteta i drugih prepoznatljivosti.

Dosadašnji primeri u praksi pokazali su prednost trgovine domenima, odnosno neovlašćeno korišćenje tuđih zakonom zaštićenih oznaka, koje je treće lice iskoristilo i registrovalo u cilju iznuđivanja novčanih sredstava. Važnost neke oznake koja se vodi kao registrovani žig nekog lica potencijalnom registrantu postaje zanimljiva isključivo u odnosu na ekonomsku vrednost te oznake, što dalje implicira važnost određenog pojma kao prepoznatljiv prosečnom posetiocu interneta.⁸

Prvi slučaj manipulacije domenom radi sticanja materijalne koristi vođen je tokom 2009. godine za domen danone.rs.⁹ Domaći registrant zatražio je novčanu nadoknadu od tužioca. Identični slučajevi pojavili su se narednih godina, a neki od primera su sporovi za domene bofroast.rs¹⁰ i yahoo.rs¹¹. U poslednjem navedenom slučaju bila je evidentna namera prodaje domenske oznake, jer je odabran domenski naziv svetski prepoznatljiv. Svi pomenuti slučajevi rešeni su u arbitražnim postupcima (vansudskim putem) u korist tužioca, bez njegove obaveze da izvrši transfer novčanih sredstava registrantu.

Fizička i pravna lica slobodna su za obavljanje trgovine domenima, pod uslovom da su domenski nazivi isključivo slobodni. To tačno znači da nisu žigom zaštićene oznake, ne predstavljaju delo intelektualne svojine i nisu ni na koji način izuzeti od mogućnosti registracije u nacionalnom internet prostoru. Kada su takvi uslovi ispunjeni, obavlja se kupoprodaja naziva domena koja poslednjih godina postaje profitabilna delatnost. Suština procesa je da lica kod provajdera zakupe i „parkiraju” domen za koji smatraju da će u budućnosti postati predmet interesovanja.

Druga mogućnost sticanja materijalnih koristi zloupotrebom domena jeste realizacija prihoda po osnovu tuđeg imena i identiteta. Nelojalnost u

⁸ Dušan Popović, *Registracija naziva internet domena i pravo žiga*, Pravni fakultet Univerziteta, Centar za izdavaštvo i informisanje (Beograd: Dosije studio), Beograd, 2014, str. 75–77.

⁹ Arbitražna odluka za danone.rs dostupna preko: https://www.rnids.rs/registar_dokumenata/2009_11_24-arbitraza-odluka-danone.pdf (Pristupljeno 10. januara 2017).

¹⁰ Arbitražna odluka za bofrost.rs dostupna preko: https://www.rnids.rs/registar_dokumenata/2011_03_02-arbitraza-odluka-bofrost.pdf (Pristupljeno 10. januara 2017).

¹¹ Arbitražna odluka za yahoo.rs dostupna preko: https://www.rnids.rs/registar_dokumenata/2013_12_06-arbitraza-odluka-yahoo.pdf (Pristupljeno 10. januara 2017).

konkurenciji može biti pokretač takvih manipulacija, te se preko tuđeg imena i prepoznatljivosti obavlja elektronsko poslovanje i trgovina, internet marketing, oglašavanje i komunikacija.

Jaka, agresivna i progresivna konkurentnost donosi manipulaciju žigovima i obeležjima. Upravo taj segment nelojalnosti uključen je u zloupotrebe domenskih naziva.

Sticanje nematerijalne koristi zloupotrebom domena

Prva mogućnost sticanja nematerijalnih koristi zloupotrebom domenskih naziva jeste postizanje lažne prepoznatljivosti u online prostoru. Privredna lica koja još nisu stekla identifikaciju i afirmaciju na internetu mogu načiniti korak identifikovanja i reklame putem tuđih poslovnih oznaka. Takav korak je lažno predstavljanje koje je po druge učesnike u virtuelnoj zajednici – nebezbedno i nepouzdanost. Neistinito predstavljanje na internetu mogu praktikovati pojedinci, grupe ili privredna društva koja, čineći takve poteze, žele da obezbede sebi publicitet. Sticanje lažnog identiteta preko tuđeg opštepoznatog imena nije bezazlen potez, ali subjekti koji primenjuju takvu tehniku smatraju da je to siguran put do vidljivosti na internetu.

Praktičan primer prethodno navedenog uočen je za sporne domene volvo.rs i volvo.co.rs¹². Domenski spor vodio se u Republici Srbiji 2011. godine. Tadašnji registrant kreirao je svoj virtuelni identitet registracijom domena, koristeći kao domenske nazive registrovane žigove kompanije „Volvo Trademark Holding AB” u Švedskoj. Iako je u 2011. godini registrant prodavac i serviser označenih vozila, on nije bio u direktnoj vezi sa titularom žiga, te nema prava na upotrebu oznake „Volvo”. Sporni domeni su preneti na tužioca, a tužena strana danas ima registrovan .com domen uz domenski naziv, koji je ekvivalentan poslovnom imenu privrednog društva.

Potrebno je ukazati na nepouzdanost .com domena, jer ga može registrovati bilo koje fizičko ili pravno lice bez legalnih i legitimnih podataka, što omogućava izostavljen proces identifikacije koji je obavezan postupak u Republici Srbiji. S obzirom na to da se u spornim slučajevima koristio .rs i .co.rs domen, ostaje na nivou spekulacija zbog čega se subjekat nije opredelio za nacionalni domenski prostor, jer je u istom domenski naziv registrovan na .com domenu slobodan. Ipak, razloge i opravdanja u vezi s tim pitanjem treba pronaći u ličnom izboru privrednog društva.

Druga mogućnost sticanja nematerijalne koristi zloupotrebom domena jeste nelojalnost u konkurenciji. Nelojalnost u konkurentskim odnosima

¹² Arbitražna odluka za volvo.rs i volvo.co.rs dostupna preko: https://www.rnids.rs/registar_dokumenata/2011_06_07-arbitraza-odluka-volvo.pdf (Pristupljeno 10. januara 2017).

Zakonom je nedozvoljena radnja koja u broju različitih datih situacija predviđa nedopuštenost upotrebe tuđih Zakonom zaštićenih oznaka kao svoje.¹³

Može se ukazati na postojanje tzv. suck sajtova koji funkcionišu po principu nekomercijalne angažovanosti nekog domena, koji je nastao kao kombinacija tuđeg žiga s drugim simboličkim oznakama.¹⁴

POSLEDICE ZLOUPOTREBE DOMENSKIH IMENA

Povreda intelektualne svojine i žiga

Pojam „intelektualne svojine” upotrebljava se kao opšti naziv za konstrukcije ljudskog uma, zaštićene na odgovarajućim i propisanim nivoima isključivih prava. Kao takva, intelektualna svojina može se posmatrati u dva pravca, i to kao autorsko pravo koje uključuje druga srodna prava i pravo na industrijsku svojinu.¹⁵ Autorsko pravo štiti tvorevine ljudskog uma označene kao književna, likovna, govorna, filmska, dramska¹⁶, muzička i druga dela lica koje je imenovano kao autor.¹⁷ Industrijska svojina obuhvata čitav zbir različitih prava, uključujući pravo na patente, žigove, industrijski dizajn i oznake geografskog porekla.¹⁸

Po osnovu zloupotrebe domenskih imena, akcenat bavljenja intelektualnom svojinom stavljen je na povredu prava na žig. U okviru vođenja domenskih sporova najveći i/ili jedini procenat povređivanja prava intelektualne svojine jeste povreda prava na žig. Žig štiti¹⁹ odgovarajuću oznaku koja funkcioniše u privrednom prometu u cilju označavanja robe ili usluga nekog

¹³ Detaljnije o nepoštenoj tržišnoj utakmici u Zakonu o trgovini, *Službeni glasnik Republike Srbije*, br. 53/2010 i 10/2013, član 50, str. 17–18.

¹⁴ Dušan Popović, *Imena internet domena i pravo intelektualne svojine*, Institut za uporedno pravo, Čigoja štampa, Beograd, 2005, str. 44.

¹⁵ Slobodan Marković, Dušan Popović, *Pravo intelektualne svojine*, Pravni fakultet, Beograd, 2016, str. 21.

¹⁶ Zakon o autorskom i srodnim pravima, *Službeni glasnik Republike Srbije*, br. 104/2009, 99/2011, 119/2012 i 29/2016 – odluka US, član 2, str. 1–2.

¹⁷ Slobodan Marković, Dušan Popović, *Pravo intelektualne svojine*, Pravni fakultet, Beograd, 2016, str. 37–43.

¹⁸ Isto, str. 100.

¹⁹ Zakon o žigovima, *Službeni glasnik Republike Srbije*, 104/2009, 10/2013, član 1, član 2, str. 1–2.

privrednog subjekta.²⁰ Sticanjem vlasništva na žig u postupku pred određenim organom²¹, nosilac žiga dobija apsolutno vlasništvo nad njim.

Kako registracija žiga i registracija internet domena u Srbiji nisu u pravnoj korelaciji, ostavljen je prostor za povredu prava na žig. Lice, koje nije označeno kao tvorac žiga, može zaštićen znak da registruje kod ovlašćenog registra kao domenski naziv. Zakonom zaštićena oznaka ili oznaka koja je bitno slična nekom žigu, stoje ravnopravno kao najčešći slučajevi manipulativnih radnji nad imenima domena.

Upotreba istovetnog ili bitno sličnog zaštićenog žiga jednog lica kao domenskog imena drugog subjekta, ima cilj da:

1. registrant stekne korist i prepoznatljivost iz već stečene i opštepoznate oznake,
2. registrant stekne komercijalnu korist u poslovnom prometu na internetu,
3. registrant stvori zabunu i zabludu u virtuelnom okruženju,
4. registrant spreči nosioca žiga da ga koristi kao domensko ime za nacionalni domen,
5. registrant kreira svoju internet prezentaciju na adresi koja nosi naziv tuđeg žiga.

Zloupotreba domenskih naziva nastaje onog trenutka kad jedno lice (registant) registruje tuđu Zakonom zaštićenu oznaku (žig u vlasništvu titulara žiga) kao imena domena, a da ne postoji prethodno dobijena dozvola i saglasnost tvorca žiga da svoje vlasništvo prenosi na drugo lice. Takvi potezi rezultiraju povredu intelektualne svojine, odnosno povredu prava na žig.

Povreda žiga označena je kao jedan od tri kriterijuma koji se primenjuju za donošenje arbitražne odluke nacionalnom domenskom sporu.

Povreda načela savesnosti, poštenja i dobrih poslovnih običaja

Načelo savesnosti i poštenja podrazumeva iskreno, pošteno i odgovorno postupanje. Za privredne subjekte to načelo važi kao princip dobrog poslovnog morala, koji podrazumeva kvalitetno i profesionalno obavljanje delatnosti. Njime su zabranjene radnje koje mogu prouzrokovati štetu drugom pravnom ili fizičkom licu. To podrazumeva izostanak manipulacije tekstualnim oznakama koje obavljaju funkciju naziva domena u bilo kom obliku – sticanja

²⁰ Slobodan Marković, Dušan Popović, *Pravo intelektualne svojine*, Pravni fakultet, Beograd, 2016, str. 31 i 150.

²¹ Registracija žiga u Republici Srbiji obavlja se pred Zavodom za intelektualnu svojinu po aktuelnom Zakonu o žigovima.

reputacije, prodaje, preprodaje, izdavanja, sprečavanja nosioca žiga da istu registruje kao ime domena.

Dobri poslovni običaji ukazuju na kulturu ponašanja i postupanja fizičkih i pravnih lica za uspešno obavljanje svih planiranih aktivnosti. Poslovni običaji nalažu poštovanje, uvažavanje, toleranciju i uzdržanost. Deo su poslovnog morala. Načela i dobri poslovni običaji zahtevaju uzdržanost od manipulativnih radnji u vezi sa registracijom nacionalnih internet domena.

Članom 22. Pravilnika o postupku za rešavanje sporova povodom registracije nacionalnih internet domena²² (dalje Pravilnik), u Republici Srbiji, navedena načela uzimaju se kao jedan od kriterijuma za donošenje odluke arbitražnog veća povodom spora nad domenom. Taj kriterijum unet je u osnovni tekst Pravilnika 2011, a kao bitan element zadržan je nakon izmena i dopuna 2012, 2014. i 2016. godine.

Dovođenja u zabludu i zabunu u poslovnoj komunikaciji na internetu

Konstruisanje virtuelnog prostora u kome dominira zabuna i zabluda u komunikaciji ima za cilj kreiranje lažne i pogrešne slike i uverenja o nekom predmetu, činjenici ili o nečijem identitetu. Internet je efikasan i brz način za komuniciranje, ali je problematičan u pogledu sigurnosti i bezbednosti podataka. Iza internet adrese stoji sadržaj koji ima oblik poruke koja se prikazuje i prenosi posetiocima mreže, ali ostaje problematika da li se iza tog sadržaja zaista nalazi subjekat koji je označen kao njen pošiljalac. Drugim rečima, na internetu uvek postoji opasnost da iza određenog domena nije subjekat koji se predstavlja, jer, kako neki autori tvrde, u virtuelnom svetu nekada se ne zna ko je ko.²³ Najslikovitiji primer je slučaj spora nad domenima tehnomania.rs i tehnomania.co.rs. Arbitražni postupak za sporne domene pokrenuo je titular žiga „tehnomanija”. Sporani domen obavljao je redirekciju na sajt tužiočevog konkurenta cbt.rs. Prva karakteristika slučaja je podudaranje zakonskih zastupnika koji stoje iza pravnog subjekta, koje se vodi kao registrant domena i subjekta koji zastupa kompaniju koja posluje na sajtu cbt.rs. Druga karakteristika slučaja je da tužilac i privredno društvo, koje stoji iza pomenutog sajta, obavljaju istu privrednu delatnost. Treća karakteristika je da sporni domeni imaju samo jedno slovo manje od tužiočevog žiga, te se posmatraju kao „bitno

²² Pravilnik o postupku za rešavanje sporova povodom registracije nacionalnih internet domena, *Službeni glasnik Republike Srbije*, br. 31/11 osnovni tekst, 24/12, 67/14 i 61/16 izmene, čl. 23.

²³ Entoni Gidens, *Sociologija*, Centar za izdavačku delatnost Ekonomskog fakulteta u Beogradu, Beograd, 2007, str. 474.

slični registrovanom žigu". Sve tri karakteristike olako dovode do zabune i zablude u poslovnoj komunikaciji na internetu.

REŠAVANJE ZLOUPOTREBA DOMENSKIH IMENA

Pitanje vlasništva nad domenskim imenom rešava se u domenskom sporu. Reč je o postupku pred nadležnim organom u kome tužilac podnosi tužbu protiv registranta za koga se smatra da je, registracijom spornog domena, povredio tužiočeva prava. Ulogu nadležnog organa može da obavlja neko od dva tela, i to: sud ili vanskudski organ.²⁴

Pre toga, važno je napomenuti da je Internet korporacija za dodeljene nazive i brojeve (ICANN²⁵), koja deluje kao neprofitna organizacija i u javnom interesu koordinira internet prostorom²⁶, osmislila Jednoobrazna pravila za rešavanje domenskih sporova namenjenih problematici na nivou generičkih domena (.com, .org, .biz, .info i dr). ICANN je učestvovao u donošenju niza dokumenata u vezi sa rešavanjem domenskih sporova, zajedno sa Centrom za arbitražu i medijaciju Svetske organizacije za intelektualnu svojinu (WIPO), kojoj je poverena uloga nadležnog tela za sporove nad „globalnim“ domenima. Do sada je rešeno više hiljada predmeta. Osim spornog odnosa u relaciji žig i domen, Centar rešava pitanja odnosa domena i ličnih imena, međunarodnih organizacija i drugo.²⁷ Dalje je ICANN predvideo postojanje odgovarajućih tela koja rešavaju problematiku povrede intelektualne svojine i prava na žig u okvirima nacionalnih internet domena.

Domenski sporovi u Republici Srbiji

U Republici Srbiji svi dosadašnji domenski sporovi pokrenuti su pred vanskudskim organom, te je proces postao arbitražni postupak. U prilog odabiru alternativne opcije, jer se arbitražu smatra alternativom u odnosu na proces pred Sudom, ubraja se kompetentnost arbitara, brzo donošenje odluke, efikasnost, fleksibilnost i niži troškovi u poređenju na postupanje pred Sudom. Pojedini

²⁴ Dostupno na: https://www.rnids.rs/publikacije/rnids_flajer-zig_final.pdf (Pristupljeno 26. januara 2017).

²⁵ Skraćenica ICANN dobijena je od punog naziva korporacije Internet Corporation for Assigned Names and Numbers

²⁶ Dušan Popović, *Registracija naziva internet domena i pravo žiga*, Pravni fakultet Univerziteta, Centar za izdavaštvo i informisanje (Beograd: Dosije studio), Beograd, 2014, str. 21–23.

²⁷ Uporedi na <http://www.wipo.int/amc/en/center/role.html> (Pristupljeno 26. januara 2017).

autori smatraju da je niz navedenih prednosti alternativnog postupka posledica tzv. procesne efikasnosti.²⁸

Vođenje domenskih sporova u Republici Srbiji regulisano je Pravilnikom o postupku za rešavanje sporova povodom registracije nacionalnih internet domena (Pravilnik). Pravilnik se primenjuje povodom sporova u nacionalnom adresnom prostoru. Dokumentom je regulisano postojanje nadležnog tela, pokretanje i tok postupka, kriterijumi za donošenje odluke i troškovi po završetku arbitraže.²⁹

Nadležno telo je Komisija za rešavanje sporova povodom registracije nacionalnih internet domena (Komisija). Za osnivanje i delegiranje nadležnosti Komisije u rešavanju domenskih sporova u obliku vansudskog postupka, zašlužni su Registar nacionalnog internet domena (RNIDS³⁰) i Privredna komora Srbije (PKS)³¹. Pravilnikom je predviđeno konstituisanje arbitražnog veća koje se sastavlja po osnovu Liste arbitara. U Republici Srbiji, Lista arbitara je predložena od RNIDS-a, a odobrena dozvolom PKS-a. Trenutni broj arbitara na Listi je 27 lica.³² Obaveza tužioca i registranta jeste pravovremeno i potpuno podnošenje dokumentacije predviđene regulativom, imenovanje arbitara i odazivanje na usmeni pretres u slučajevima kada je takav potez neophodan za donošenje arbitražne odluke.

Postupanje po osnovu Pravilnika i brzo donošenje odluke na osnovu nje, u korist tužioca ili registranta, a zatim njeno brzo stupanje na snagu, zadovoljavaju tzv. princip efikasnosti.³³

²⁸ Marko Jovanović „Efikasnost postupka rešavanja sporova povodom registracije naziva nacionalnih domena Srbije” u: Dušan Popović (ur.), *Intelektualna svojina i internet: nazivi internet domena, autorska dela, žigom zaštićene oznake*, Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu, 2015, str. 34–36.

²⁹ Pravilnik o postupku za rešavanje sporova povodom registracije nacionalnih domena, *Službeni glasnik Republike Srbije*, br. 31/2011 osnovni tekst, 24/12 i 67/2014, 61/2016 izmene, čl. 2, str. 1, čl. 4 i 5, str. 2, čl. 8 i 9, str. 3, čl. 16, str. 5, čl. 17 i 19, str. 6, čl. 20, str. 7, čl. 27 i 28, str. 10.

³⁰ RNIDS je osnovan 2006. godine, kao neprofitna fondacija koja upravlja nacionalnim domenima uz saradnju sa ICANN-om i podršku stečenu članstvom u Savetu evropskih nacionalnih TLD registara (CENTR).

³¹ Komisija je nastala tokom 2010. godine u skladu sa sklopljenim sporazumom RNIDS i PKS.

³² Lista arbitara je u svakom trenutku dostupna na veb sajtovima RNIDS-a i PKS-a. Prva sačinjena lista u 2011. brojala je 23 lica (arbitra) sve do oktobra 2015. godine, kada je proširena pod dozvolom upravnog odbora PKS-a i sada ima 27 imena.

³³ Marko Jovanović „Efikasnost postupka rešavanja sporova povodom registracije naziva nacionalnih domena Srbije” u: Dušan Popović (ur.), *Intelektualna svojina i*

Statistički pregled domenskih sporova u Republici Srbiji

U Republici Srbiji je od 2009, zaključno sa prvim kvartalom 2017. godine, vođeno 25 domenskih sporova i doneseno 25 arbitražnih odluka.³⁴ Postupak arbitraže prvo je uređivan dokumentom pod nazivom Pravilnik o arbitražnom postupku za rešavanje sporova povodom registracije .rs domena, zatim Pravilnikom o postupku za rešavanje sporova povodom registracije .rs domena, da bi svoj konačan i krajnji oblik dobio pod nazivom Pravilnik o postupku za rešavanje sporova povodom registracije nacionalnih internet domena.

Svi dosadašnji domenski sporovi u Republici Srbiji pokrenuti su u van-sudskoj proceduri.

Pregled internet domena, koji su bili predmet arbitraže u periodu od 2009. do 2017. godine broji:

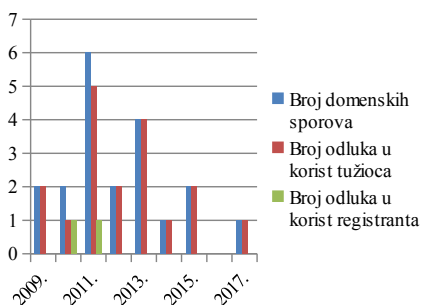
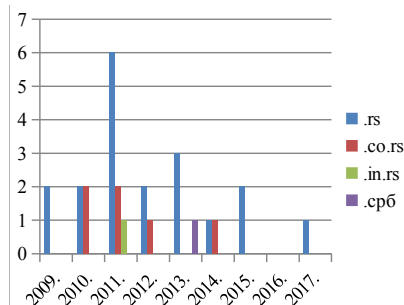
- 2009: city24.rs i danone .rs,
- 2010: dis.rs i dis.co.rs, buddhabar.rs,
- 2011: bofroast.rs, volvo.rs i volvo.co.rs, hyatt.rs, pirelli.rs, pirelli.co.rs i pirelli.in.rs, googlesrbija.rs, akrapovic.rs,
- 2012: tehnomania.rs i tehnomania.co.rs, webasto.rs,
- 2013: thebodyshop.rs, minimax.rs, банкаинтеза.срб, yahoo.rs,
- 2014: hagleitner.rs i hagleitner.co.rs,
- 2015: vogue.rs, ck.rs, potrkobeograd.rs, bmwmotorrad.rs, cialis.in.rs, bmwkum.rs, ibm.rs,
- 2016: bez odluka
- 2017³⁵: ducati.rs (arbitražna odluka), tanjuginfo.rs i abbbie.rs (*arbitražni procesi u toku*).

Od ukupnog broja arbitražnih postupaka, samo u dva slučaja donesena je odluka o odbijanju tužbenog zahteva, i to u sporovima za domene dis.rs, dis.co.rs i hyatt.rs.

internet: nazivi internet domena, autorska dela, žigom zaštićene oznake, Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu, 2015, str. 49.

³⁴ Sve arbitražne odluke za sporne nacionalne domene dostupne su na <https://www.rnids.rs/lat/resavanje-sporova-u-vezi-naziva-domena/arbitrazne-odluke> (Pristupljeno 10. januara 2017).

³⁵ Podatak za 2017. godinu podrazumeva period od 1.1. do 1.4.2017. godine.

Grafikon 1³⁶Grafikon 2³⁷

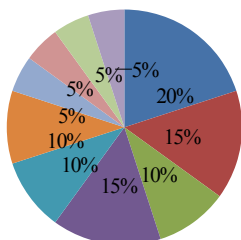
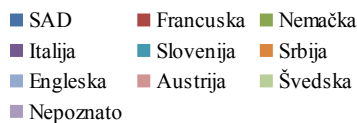
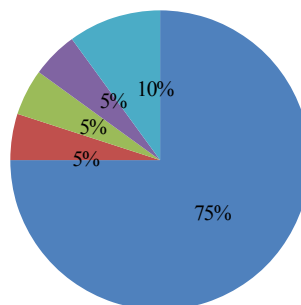
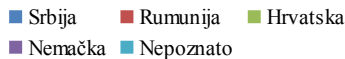
Grafikoni 1 i 2 daju slikoviti prikaz kretanja domenskih sporova, broj odluka donesenih u korist tužioca i registranta, kao i raspored vođenja sporova za adresne prostore u prikazanom periodu.

Najviše domenskih sporova i najveći broj arbitražnih odluka doneseno je 2011. godine. U šest procesa, pet je okončano usvajanjem tužbenog zahteva. Najmanji broj procesa vodio se 2014. godine, odnosno jedan postupak za domene *hagleitner.rs* i *hagleitner.co.rs*.

Najveći broj domenskih sporova vodio se za nacionalni domenski prostor *.rs* namenjen svim zainteresovanim licima. Svi raspoloživi poddomenski nacionalni prostori na latinici bili su predmet spora, sem za *.org.rs* i *.edu.rs*. Za ćirilčki domen *.cpб*, koji je u upotrebi od 2012. godine, vodio se samo jedan postupak, dok nije primećen spor nad domenskim nazivom na poddomenima *.pr.cpб*, *opr.cpб*, *obr.cpб*, *od.cpб*. Najveći broj tužilaca su strana i fizička lica, dok je u tek nekoliko slučajeva zabeležen tužilac sa teritorije Republike Srbije. Dosadašnja praksa zabeležila je sledeća kretanja: 6 tužilaca s teritorije SAD, 4 tužioca s teritorije Nemačke, po 3 tužioca s teritorije Francuske i Srbije, po 2 s teritorija Italije i Slovenije, po 1 tužilac s teritorija Engleske, Austrije i Švedske. Dovoljno je napomenuti da su neki od ovih subjekata svetski poznate kompanije kojima je, zloupotrebom domenskog naziva, narušeno i povredeno pravo na žig. Neke od takvih kompanija su Google Inc, Yahoo! Inc, Calvin Klein Trademark Trust i drugi.

³⁶ Isto.

³⁷ Isto.

Grafikon 3³⁸Grafikon 4³⁹

Grafikoni 3 i 4 daju prikaz odnosa registranta i tužioca prema teritorijalnoj pripadnosti. Uočljiva je prednost inostranih tužilaca u odnosu na broj domaćih subjekata u istoj ulozi, što potvrđuje činjenicu da su uglavnom zloupotrebjeni inostrani i planetarno poznati žigovi kao nazivi domena. Zabeležen je slučaj kada se na strani tužioca i registranta nalaze strana lica. Tom prilikom, strano lice iskoristilo je mogućnost registracije domena u domenskom prostoru Republike Srbije. Spor se vodio za domen thebodyshop.rs⁴⁰ koji je registrant sa teritorije Rumunije registrovao marta 2012. godine. Postupak je okončan usvajanjem tužbenog zahteva.

Primer domenskog spora za vogue.rs zanimljiv je slučaj dvostruke povrede i zloupotrebe prava intelektualne svojine kompanije iz Francuske. U ovom slučaju, registrant iz Republike Hrvatske 2013. godine registrovao je domen vogue.hr povodom kojeg je postojao spor u matičnoj državi registranta. Postupak je završen u korist tužioca. Registrant je isti prekršaj učinio u domenskom prostoru Republike Srbije kao vogue.rs⁴¹. Postupak je okončan u korist tužioca.

³⁸ Podaci od 2009. do prvog kvartala 2017. godine.

³⁹ Isto.

⁴⁰ Arbitražna odluka za thebodyshop dostupna na: https://www.rnids.rs/registar_dokumenata/2013_01_04-arbitraza-odluka-thebodyshop.pdf (Pristupljeno 10. januara 2017).

⁴¹ Arbitražna odluka za vogue.rs dostupna na: https://www.rnids.rs/registar_dokumenata/2015_03_19-arbitraza-odluka-vogue.pdf (Pristupljeno 10. januara 2017).

Najčešći podneseni dokazi tužilaca u domenskim sporovima vođenim u Srbiji jesu:⁴²

- informacije o spornom domenu dobijene putem WhoIs upita Registra nacionalnog internet domena Srbije,
- potvrda o nacionalnoj registraciji žiga dokazana „Ispravom o žigu” od Zavoda za intelektualnu svojinu Republike Srbije, i/ili
- izvod iz baze podataka Romarin – Svetske organizacije za intelektualnu svojinu (WIPO),
- dokaz o pismu upozorenja upućenom pre pokretanja postupka (u slučaju da je takav potez realizovan),
- dokaz o prepisci između registranta i tužioca pre ili u toku procesa arbitraže nad spornim domenom (u slučaju da je takav potez realizovan).

Opšti zaključak statističkog pregleda domenskih sporova u Republici Srbiji: 18 je vođeno za jedan domen (po pregledu domenskog prostora: 16 za .rs, 1 za .in.rs i 1 za .srb), 5 za po dva domena (po pregledu domenskog prostora: 5 za .rs i 5 za .co.rs) i 1 postupak arbitraže za tri sporna domena (po pregledu domenskog prostora: 1 za .rs, 1 za .co.rs i 1 za .in.rs). Odnosno, 25 rešenih domenskih sporova.

ZAKLJUČAK

Poslovno komuniciranje pretvorilo se mahom u elektronsku poslovnu komunikaciju posredstvom interneta, gde privredni subjekti žele da iskoriste prednosti novih tehnologija i servisa kako bi se predstavili i stupili u kontakt s drugim licima. Ali, komunikacija putem mreže nosi sa sobom određeni stepen rizika u pogledu bezbednosti i pouzdanosti podataka. Zloupotreba domenskih naziva u poslovnom predstavljanju i komunikaciji na internetu rezultat je ekspanzije savremenih i poslovnih internet aktivnosti koje se obavljaju kroz odgovarajuće elektronske servise. Prevođenje standardnih oblika poslovanja, povezivanja, trgovine, bankarstva i drugih procesa u elektronske radnje rezultiralo je povećanjem broja korisnika mreže, ali i borbu za deo sajber prostora uz kvalitetan i primetan sajber identitet. Danas su pravna lica postavila kao standard i nužnost svoje prezentovanje na internetu. U tom slučaju, registracija domena je prvi i osnovni korak. Najbitniji su legalni podaci prilikom prijave ovlašćenim registrima, pravilno i pravovremeno održavanje i regulisanje statusa domena, uz blagovremeno ažuriranje sadržaja na domenu. Sve prednosti elektronskog nastupa posredstvom registracije internet domena dovode do skvotiranja (Cybersquatting, odnosno Domain name grabbing), kao česte pojave koju odlikuje zloupotreba tuđih zaštićenih oznaka kroz domenske

⁴² Zaključak izveden po osnovu arbitražnih odluka dostupnih na www.rnids.rs

nazive. Ciljevi onih koji obavljaju skvotiranje, direktno ili indirektno, ukazali su na realizaciju zarade. Zarada se može dobiti kroz preprodaju domena vlasnicima zloupotrebjenog žiga ili osvajanjem tržišta koje biva mnogo lakše ako se krene sa već poznatim imenom, jednim više-manje slovnim mestom od originalnog naziva drugog pravnog lica (dalja istraživanja uglavnom ukazuju na konkurenta), redirekcijom (preusmerenjem) sa sajta na sajt, promenom latiničkog pisma u ćirilicu nekog registrovanog žiga. Svakako, ako postoji namera zloupotrebe, odnosno povrede intelektualne svojine drugog lica i to putem registracije imena domena, opcije su mnogobrojne. Upotreba domenskog imena identičnog ili sličnog imenu javnih ličnosti, kompanija ili preduzetnika, nije samo slučaj u Republici Srbiji jer takvih primera ima u svetu.

Iako detaljno obrazloženo kroz rad, u periodu od početka 2009. do kraja prvog kvartala 2017. godine, ukupan broj rešenih slučajeva povodom tužbi za rešavanje sporova o registraciji nacionalnog internet domena iznosi 25 (slučajeva). Evidentna je činjenica da se broj domenskih sporova i donetih arbitražnih odluka u poslednjem periodu smanjuje u poređenju sa visokim procentom tokom 2011. i 2013. godine. To ukazuje na smanjenje zloupotreba imena domena kroz povredu prava intelektualne svojine i prava na žig. Ovakvo stanje, uz značajniju dalju digresiju, bilo bi povoljno za sajber bezbednost u Srbiji.

Zloupotreba domenskih imena šteti poslovnoj komunikaciji u onoj meri u kojoj je zastupljeno dovodenje u zabunu i zabludu u komuniciranju, lažno predstavljanje i obmanjivanje korisnika interneta. Kako bi se takve situacije sprečile, dovoljno je proveriti da li iza registrovanog domena zaista stoji subjekat (kompanija) koji se predstavlja. Podaci se dobijaju jednostavnom i brзом pretragom u javno dostupnoj bazi nacionalnog registra domenima. Taj postupak možda neće uticati na kvalitet dalje komunikacije (jer ona zavisi od kulture poslovnog komuniciranja svih strana koje učestvuju u procesu), ali može uticati na proveru autentičnosti lica s kojim se stupa u informaciono-komunikacione odnose.

BIBLIOGRAFIJA

- [1] Arsić, Mirjana, Markota, Saša, "Legal problems in the national and international administration of domain names", *Series Law and politics*, Vol. 9, No 2, pp. 159–165.
- [2] Gidens, Entoni, *Sociologija*, Centar za izdavačku delatnost Ekonomskog fakulteta u Beogradu, Beograd, 2007.
- [3] Herman, S., Edwards, Robert, V. Mekčesni, *Globalni mediji*, Clio, Beograd, 2004.
- [4] Jovanović, Marko, „Efikasnost postupka rešavanja sporova povodom registracije naziva nacionalnih domena Srbije” u: Popović Dušan (ur.), *Intelektualna svojina i internet: nazivi internet domena, autorska dela, žigom zaštićene oznake*, Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu, 2015, str. 31–55.

- [5] Marković, Slobodan, Popović Dušan, *Pravo intelektualne svojine*, Pravni fakultet, Beograd, 2016.
- [6] Milosavljević, Milan, Grubor, Gojko, Veinović, Mladen, *Informatika*, Univerzitet Singidunum, Beograd, 2010.
- [7] Opšti uslovi o registraciji naziva nacionalnih internet domena, Konferencija suosnivača, Beograd, 2016.
- [8] Popović Dušan, *Imena internet domena i pravo intelektualne svojine*, Institut za uporedno pravo, Čigoja štampa, Beograd, 2005.
- [9] Popović, Dušan, *Registracija naziva internet domena i pravo žiga*, Pravni fakultet Univerziteta, Centar za izdavaštvo i informisanje (Beograd: Dosije studio), Beograd, 2014.
- [10] Pravilnik o postupku za rešavanje sporova povodom registracije nacionalnih domena, *Službeni glasnik Republike Srbije*, br. 31/2011 osnovni tekst, 24/12 i 67/2014, 61/2016 izmene.
- [11] Vilkoš, L. Denis, Kameron, T. Glen, Olt, H. Filip, Ejdz, K. Voren, *Odnosi s javnošću: strategije i tehnike*, Centar za izdavačku delatnost Ekonomskog fakulteta u Beogradu, Beograd, 2006.
- [12] Zakon o autorskom i srodnim pravima, *Službeni glasnik Republike Srbije*, br. 104/2009, 99/2011, 119/2012 i 29/2016 – odluka US.
- [13] Zakon o žigovima, *Službeni glasnik Republike Srbije*, 104/2009, 10/2013.
- [14] Štambuk, Vladimir, *Communico ergo Sum ili Internet kako je nastao i kuda smeru*, Akademska misao, Beograd, 2010.
- [15] www.rnids.rs
- [16] www.zis.gov.rs
- [17] www.wipo.int

Arbitražne odluke koje su se koristile kao literatura:

- [1] Arbitražna odluka za domen bofrost.rs, dostupna preko: https://www.rnids.rs/registar_dokumenata/2011_03_02-arbitraza-odluka-bofrost.pdf.
- [2] Arbitražna odluka za domen danone, dostupna preko: https://www.rnids.rs/registar_dokumenata/2009_11_24-arbitraza-odluka-danone.pdf.
- [3] Arbitražna odluka za domen thebodyshop.rs, dostupna preko: https://www.rnids.rs/registar_dokumenata/2013_01_04-arbitraza-odluka-thebodyshop.pdf.
- [4] Arbitražna odluka za domen vogue.rs, dostupna preko: https://www.rnids.rs/registar_dokumenata/2015_03_19-arbitraza-odluka-vogue.pdf.
- [5] Arbitražna odluka za domen volvo.rs i volvo.co.rs, dostupna preko: https://www.rnids.rs/registar_dokumenata/2011_06_07-arbitraza-odluka-volvo.pdf.
- [6] Arbitražna odluka za domen yahoo.rs, dostupna preko: https://www.rnids.rs/registar_dokumenata/2013_12_06-arbitraza-odluka-yahoo.pdf.

Jovana Lazarević

DOMAIN NAME ABUSE IN BUSSINES COMMUNICATION AMONG DOMESTIC COMPANIES ON THE INTERNET

Abstract

The subject of this paper is the analysis of the domain name abuse on the cyberspace of Republic of Serbia. The term analysis includes the use research and observational techniques for all known cases of arbitrary on Serbian domain. The aim is to give the review of the simple of domain abuse and manipulation. Focus will be directed to the consequences of this phenomenon considered through the violation of intellectual property rights and the rights of the stamp with the creation of an atmosphere of confusion and error in business communication on the internet. Special attention is given to the statistical review of arbitration over domains in Serbia in the period since 2009 to the first quarter of 2017. The purpose of this section is to provide an overview of all of National domain name disputes, point to the trademarks which have proved to be most attractive for misuse of the national cyberspace, attitude origin registrants opposite the prosecutor, as well as priority treatment for arbitration from the regular court proceedings.

Key words:

Abuse of internet domain names, intellectual property infringement, trademark infringement, domain name dispute.